

De vloek van kennis

Een goede schrijfstijl is 'het doelmatig gebruik van woorden om andermans geest voor zich te winnen', aldus Steven Pinker. Wees daartoe beknopt, vermijd dubbelzinnigheden en verzorg je stijl. Ofwel: betoon je hoffelijk richting je lezer, die wel wat beters te doen heeft dan door jouw taaltroep te waden.

De Canadees Steven Pinker is psycholinguïst en cognitiewetenschapper, maar schrijft ook voor een algemeen publiek. In 2003 verscheen *Hoe de menselijke geest werkt* en in 2013 trok hij de aandacht met *Ons betere ik: waarom de mens steeds minder geweld gebruikt*. Pinker houdt van ferme uitspraken, schrijft ze zwierig en raak op, en is met zijn flamboyante krullen en blauwe ogen ook nog eens een mediagenieke man. Deze combinatie heeft hem doen belanden op de lijstjes met 's werelds meest invloedrijke publieke intellectuelen.

En als je daar eenmaal op staat, krijg je een eigenaardig, hybride boek als *Gevoel voor stijl* kennelijk wel uitgegeven. De nieuwe Pinker biedt tal van concrete tips en oordelen over stijlkwesities, maar de opzet is niet systematisch genoeg om als praktisch naslagwerk te dienen. Zijn stijlaanwijzingen zijn zinnig zonder ook maar een moment te verrassen. 'Vermijd tangconstructies', 'Geef concrete details zodat je lezer zich een voorstelling kan maken van je onderwerp', 'Kies een toon die aansluit bij je beoogde lezersgroep' – dat werk.

Origineler is Pinker als hij de achtergrond van die schrijftips uitlegt aan de hand van onderzoek naar de manier waarop menselijke hersenen taal verwerken. Zo zijn mensen geneigd om van vroeger naar later denken. Vandaar dat de zin: 'Voordat ze ging douchen, at ze een boterham' moeilijker te begrijpen is dan: 'Ze at een boterham en ging daarna douchen'.

Taalnerds zullen mét mij smullen van Pinkers technische commentaar op een goed stukje proza: 'Korte, simpele woorden, eerst twee jamben, en na de pauze nog vier, met een ingebouwd tegenaccent'. Maar mijn aandacht zakte weg bij de tientallen pagina's met syntactische 'bomen' - in feite ontlede zinnen - die visualiseren hoe woordgroepen zich tot elkaar verhouden. Een derde van het boek beslaat bovendien Engelse stijlkwesities die niet een-op-een vertalen naar het Nederlands, hoe goed vertaler Jan Pieter van de Sterre zijn vak ook verstaat.

Het is Pinkers pragmatische visie op schrijven die het meeste bevalt. Taalpuristen zijn bij hem aan het verkeerde adres. Eigenlijk gaat het bij schrijven nog het minste om goed taalgebruik, stelt Pinker. Veel belangrijker is het om kritisch na te denken over wat je nu eigenlijk wilt overbrengen. Daarbij hebben schrijvers last van wat Pinker 'de vloek van kennis' noemt. Onbegrijpelijk proza ontstaat vooral doordat mensen notoir slecht inschatten hoe hun tekst overkomt op iemand die een stuk minder over het onderwerp weet dan zichzelf. Schrijven voor een publiek vergt empathie. Je moet je eigen kennis en impliciete denkstappen fris kunnen bezien, en ook nog eens beslissen hoe je die het beste overbrengt. Pinker maakt daarmee duidelijk hoeveel redeneren er eigenlijk komt kijken bij het maken van goed proza.

Marjan Slob

[3 sterren]

Steven Pinker, *Gevoel voor stijl: goed schrijven in de 21ste eeuw*. Uitgeverij Atlas Contact; 320 pagina's, € 34,99.

Gepubliceerd in de Volkskrant, 13 februari 2016.